

Pozsony, 1972. május 12. Bjelik György pozsonyi magyar főkonzul jelentése a Csemadok XI. országos közgyűléséről.

Szigorúan titkos!

37/Szt/1972.

Előadó: Varga Ferenc konzul

Készült: 5 példányban.

Kapják: 3 pld. Központ.

1 pld. Nagyköv. Prága.

1 pld. saját

Bratislava, 1972. május 12.

Tárgy: A CSEMADOK XI. országos közgyűlése.

Ez év április 15-én és 16-án tartotta meg a Csehszlovákiai Magyar Dolgozók Kulturális Szövetsége (CSEMADOK) Pozsonyban a XI. országos közgyűlését. A tanácskozáson a több mint 400 küldöttön kívül Július Hanus, az SZSZK Kormánya miniszterelnök-helyettesének, a kormány Nemzetiségi Tanácsa elnökének vezetésével (tagjai: Lőrincz Gyula, a CSKP KB tagja, az Új Szó főszerkesztője, dr. Michal Hruškovic, a SZLKP KB osztályvezetője, Krocsány Dezső munkaügyi és népjóléti miniszter, valamint Vasil Choma kultúraügyi miniszterhelyettes) párt- és kormányküldöttség vett részt. Képviselette azon magát a Matica slovenská, továbbá a csehszlovákiai nemzetiségi szervezetek is. Eredetileg arról volt szó, hogy a párt- és kormányküldöttség vezetője Miroslav Válek, az SZLKP KB Elnökségének tagja, kultúraügyi miniszter lesz, nevezett azonban azon a napon Berlinben tartózkodott a szocialista országok művelődésügyi minisztereinek a találkozásán.

Július Hanus miniszterelnök-helyettes a Nő hetilap május 6-i számában megjelent nyilatkozatában a XI. közgyűlésről a következőket mondja: „A XI. közgyűlés nagy jelentőségét elsősorban abban látom, hogy véglegesen pontot tett a politikai erjedés és a negatív törekvések éveit után.” A magyar nemzetiségű dolgozók várták is ezt a lezáró gesztust – amint azt az egyik küldött ki is mondta: „hogy a lezárt fejezet után kitűzhesék a jövő feladatait.”

A fenti kijelentéssel a magunk részéről teljes mértékben egyetértünk. A CSEMADOK-ban az elmúlt években – ahogy arra többször rámutattunk – valóban olyan kedvezőtlen helyzet alakult ki, amin változtatni kellett.

Ismeretes, hogy az 1968–69-ben tanúsított politikai magatartásuk miatt leváltották Dobos Lászlót, a szövetség akkori elnökét, ill. Szabó Rezsőt és Szőke Józsefet, a szövetség akkori és az azt követő vezető titkárát. (Mindhármukat a pártból is kizárták, ill. törölték.) A Csemadokra az SZLKP KB-ben úgy tekintettek, mint olyan szervre, amely 1968–1969-ben igen súlyos hibákat követett el. Az erről az időszakról készített értékelését az SZLKP KB többször visszaadta átdolgozásra, mondván, hogy nem elég önkritikus. Ez utóbbi később egy külön bizottságot hozott létre az értékelés elkészítésére.

E politikai tényezők mellett szerepeltek más olyan tényezők is, amelyek a CSEMADOK egész munkáját bomlasztották. Ide tartoznak elsősorban azok a személyi harcok,

amelyek a szervezetben belül és körülötte folytak, nem elvi alapon hanem pozíciók megszerzése céljából.

Hosszú huzavona után sikerült elérni, hogy Dobos László elnök lemondott. Az SZLKP vezetősége úgy látta, hogy az elnöki tisztség betöltésére Fábry István, a Szlovák Nemzeti Tanács magyar nemzetiségi alelnöke volna a legalkalmasabb. Politikai szempontból a választás kétségtelenül helyes volt. A magyar értelmiségi körökben azonban nem tudott megfelelő népszerűsége és támogatásra találni.

Ismeretes viszont, hogy Lőrincz Gyula, a CSEMADOK egykori elnöke, évek óta arra törekszik, hogy az 1968-ban külső nyomásra „elveszített” funkciót ismét visszaszerezze. S e cél elérése érdekében nem válogatott az eszközökben sem. Igyekezett egyes személyeket megnyerni a CSEMADOK-ban arra, hogy őt támogassák az elnöki tisztség visszaszerzésében. E cél elérésének a támogatására bevonta a párt egyes vezető személyiségeit is. Mint az Új Szó főszerkesztője, időnként a lapot is felhasználta eszközként.

Fábry István ugyancsak törekedett az elnöki tisztség megtartására. S mivel látta, hogy erős riválissal áll szemben, makacsul védekezett, de eközben egyre több taktikai hibát követett el (pl. behívta a vezető titkárt és a titkárt⁵³⁶ egyszerre, s közölte velük, hogy a jövőben felcserélik a két funkciót. Az eredmény az lett, hogy ilyen módszer után mindkét személy visszautasította a javaslatot, sőt azt hangoztatták, hogy akkor inkább más munkát keresnek. Ilyen intézkedésekkel az elnök egyre több embert hangolt maga ellen. Végül az SZLKP vezetősége beleegyezett abba, hogy az elnöki tisztségre Lőrincz Gyulát javasolják. A XI. közgyűlés küldöttei nevezettet megválasztották.

E változás után úgy látjuk, hogy a személyi harcok körüli hullámok a közgyűlés megtartásával még nem ültek el, legfeljebb kifelé kevésbé észlelhetők.

Egyébként a XI. közgyűlés nyugodt légkörben, minden disszonáns hang nélkül zajlott le. Egy kellemetlen esetre került csupán sor: Az SZLKP KB jelenlevő képviselői a tanácskozás ideje alatt észrevették, hogy a vezetőségi tagságra jelölt személyek listáján két olyan név szerepel, akik ott eredetileg nem szerepeltek: Tolvaj Bertalan, a kormány nemzetiségi titkárságának korábbi vezetője és Mács József, a Hét szerkesztője (aki szigorú pártbüntetésben részesült). A helyzet tisztázására a szünetben összehívták a párttagokat, s azok úgy döntöttek, hogy nevezetteket nem jelölik. Varga Béla, a Csemadok vezető titkárának elmondása szerint ezért az intézkedésért Varga János szervező titkárt, és a szervezési osztály vezetőjét terheli a felelősség, akik a két nevet önkényesen vették fel a jelöltek listájára.

Mind a párt illetékes szervei (kulturális osztály), mind a CSEMADOK vezető titkára úgy értékeli, hogy a közgyűlés rendben, a vártak megfelelően zajlott le. Pozitívan nyilatkozott arról Július Hanus miniszterelnök-helyettes is a már említett nyilatkozatában. Véleményüket a magunk részéről is osztjuk. Csupán annyit fűzünk hozzá: a már ismert tetett okok miatt nem lepődtünk meg, hogy komolyabb bíráló megjegyzések sem a beszámolóban, sem a felszólalásokban nem hangzottak el. Az új vezetőség. megválasztásánál jelentős személycserékre került sor. Az elnökség 15 tagja közül 8, a KB 80 tagja és 10 póttagja közül pedig 47 új. Eredeti foglalkozásuk szerint a vezetőségnek több mint 50%-a, a jelenlegi foglalkozás szerint pedig 18%-a munkás.

536 Varga Bélát és Varga Jánost.

Tekintettel arra, hogy Július Hanus beszédének teljes, a CSEMADOK KB beszámolójának részletes szövegét az Új Szó április 17-i, a határozatot pedig a lap 18-i száma közli, mi azokat részletesen ismertetni nem kívánjuk.

Bjelik György
főkonzul

MOL, KÜM-TÜK, 1972-Csehszlovákia, 30. d., 00785/2-1972, gépelt, a szerző által aláírt tisztaát